

Ett samhälle där alla kan läsa på sina villkor

MYNDIGHETEN FÖR
TILLGÄNGLIGA MEDIER

Vi ska ge ännu fler möjlighet att läsa

Att ge alla möjlighet att läsa är en viktig grund i ett jämlikt och demokratiskt samhälle. Därför behövs MTM. Vi arbetar för att alla ska ha tillgång till litteratur, samhällsinformation och nyheter, oavsett läsförmåga eller funktionsnedsättning.

På bara några år har vi gått från att huvudsakligen producera tillgänglig läsning till att dessutom vara ett nationellt kunskapscentrum som även stöttar andra aktörer i utformningen av tillgängliga medier. För vi behöver bli fler som inkluderar alla på lika villkor. Genom att sprida kunskap till fler – att kommunicera, driva på, utveckla och samverka – bidrar vi till att utbudet av tillgänglig läsning blir större. När tillgänglighet är en naturlig och integrerad del av utformningen av litteratur, nyheter och information ger det möjlighet för fler att delta i utvecklingen av det samhälle vi vill leva i.

I den här skriften berättar vi om hur vi arbetar för att fler ska få läsa på det sätt som passar dem.

Vi sätter alltid våra läsare främst.

Magnus Larsson, Generaldirektör

Innehåll

Läsaren främst	4
Produkter och tjänster	6
Lättläst	6
Talböcker och taltidningar	8
Punktskrift och taktila produkter	10
Kunskap om tillgänglig läsning	12
Främjande till förmedlare	12
Offentlig sektor	12
Forskning	13
Främja marknaden	14
Tillsyn	14
Nämnder under MTM	15
Mer om oss	15

Läsaren främst

Att kunna tillgodogöra sig information är en grundbult i varje människas liv. För individen är tillgången till läsning avgörande för att kunna gå i skolan, arbeta och delta i samhället. Även för samhället har läsningen en stor betydelse med medborgare som har möjlighet att delta och bidra. Yttrandefrihet, informationsfrihet, deltagande i samhällsdebatter, diskussioner och opinionsbildning är en rättighet. Och läsning på lika villkor är en förutsättning för demokratins fortlevnad.

Sverige har länge arbetat för rätten till tillgänglig läsning. I slutet av 1980-talet drev Sverige på i FN för att få till internationella regler om rätt till delaktighet och jämlikhet för personer med funktionsnedsättning. Det utmynnade i 22 regler som 1993 blev inskrivna i FN:s internationella konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

MTM:s verksamhet regleras av en statlig förordning, regleringsbrev och upphovsrättslagen. Paragraf 17 i upphovsrättslagen gör det möjligt för oss att producera redan utgivna böcker som talböcker och punktskriftsböcker.

Hinder som kan göra läsningen svår

- Svårt att se
- Svårt att förstå text
- Svårt att avkoda text
- Svårt att minnas text
- Svårt att koncentrera sig
- Känslig för starka intryck
- Motoriska svårigheter

Produkter och tjänster

Lättläst

Lättläst är text med kortare meningar utan svåra eller ovanliga ord. Målgrupperna är till exempel personer med intellektuell eller neuropsykiatrisk funktionsnedsättning, demens, ovana läsare eller personer som lär sig svenska. För många är lättlästa böcker vägen in i litteraturens värld. Lättlästa nyhetstexter kan vara en förutsättning för någon att bli delaktig i samhället. Inom MTM finns den lättlästa dagstidningen 8 Sidor och LL-förlaget som ger ut lättlästa böcker.

LL-förlaget

Namnet LL-förlaget står för Lättlästförlaget. Förlaget ger ut skönlitteratur och facklitteratur på lättläst svenska för vuxna och unga vuxna. Önskemålen på en lättläst bok ser olika ut. För vissa läsare är en enkel handling viktigast för att förstå historien. Andra har svårt att avkoda språket och behöver mycket enkla ord. Personer med koncentrations-svårigheter eller svårt att minnas behöver ofta korta berättelser och kapitel. Många av böckerna har handledningar som kan användas som diskussionsunderlag i till exempel bokcirklar eller i skolan. LL-förlaget kompletterar den kommersiella marknaden.

8 Sidor

8 Sidor är Sveriges enda nyhetstidning på lättläst svenska och produceras av en oberoende nyhetsredaktion. Papperstidningen ges ut en gång i veckan till prenumeranter. Tidningen finns även som nättidning, app, e-tidning, taltidning och i punktskrift. 8 Sidor gör också lektionsmaterial som kan användas för att diskutera nyheter och innehållet i tidningen.

Här når vi läsarna

- Äldreboende
- Inom daglig verksamhet
- Folkbibliotek
- Grundskola/anpassad grundskola
- Gymnasie/anpassad gymnasieskola
- Komvux, Svenska för invandrare

Talböcker och taltidningar

Den som har svårt att läsa eller se tryckt text kan behöva få texten uppläst. Därför gör MTM talböcker, taltidningar och kurslitteratur som tal. Talböckerna finns i vårt digitala bibliotek Legimus och får till skillnad från kommersiella ljudböcker bara användas av personer som behöver dem på grund av sin funktionsnedsättning. MTM gör också talböckerna så tillgängliga som möjligt för att de ska kunna läsas med läshjälpmedel som till exempel skärmläsare.

Talböcker

Nästan alla talböcker är inlästa med mänskligt tal. Undantaget är kurslitteratur för högskolan. Den behöver produceras snabbt för att en student ska hinna få litteraturen i tid och görs därför ofta med tal-syntes. Idag görs talböckerna både med tal och text så att det finns möjlighet att titta och lyssna på texten samtidigt. De flesta strömmar talböckerna från Legimus men för den som har svårt med digital teknik finns enklare talboksspelare att låna eller köpa. Det är folkbiblioteken och skolbiblioteken på grundskola, gymnasium och högskola som beslutar om och ger ut konto i Legimus till läsaren. MTM ansvarar inte för läromedel på grundskolan, det gör Specialpedagogiska skolmyndigheten, SPSM.

Taltidningar

Många dagstidningar, kulturtidskrifter och region- och kommundidningar finns att läsa som taltidningar. Läsaren vänder sig till respektive tidning eller tidskrift för att börja prenumerera. MTM gör även egna taltidningar för både barn och vuxna. De görs bara för personer med synnedsättning. För att prenumerera vänder läsaren sig till MTM:s punktskrifts- och prenumerationsservice.

Här når vi läsarna

- Folkbibliotek
- Grundskola/anpassad grundskola
- Gymnasium/anpassad gymnasieskola
- Högskola

Punktskrift och taktila produkter

Personer med synnedsättning har rätt att låna och läsa punktskriftsböcker i MTM:s digitala bibliotek Legimus. Förutom böcker erbjuder MTM många andra produkter för den som läser med fingrarna. Alltifrån tidningar till bilderböcker, spel och läsklubb för barn. MTM gör även kurslitteratur i punktskrift.

Böcker och tidskrifter

I vårt digitala bibliotek Legimus finns tusentals böcker att låna och beställa hem på punktskrift. Vi erbjuder också prenumerationer på punktskriftstidningar för både barn och vuxna och specialtidningar med ett urval från olika tidningar.

Punktskriftstjänst

Personer med synnedsättning och dövblindhet kan få eget material översatt till punktskrift. Det kan vara alltifrån bruksanvisningar, musiktexter och recept till stickbeskrivningar.

Spel och almanackor

MTM tar fram taktila spel som Uno, kortspel och olika sorters brädspel. Vi gör också almanackor med punktskrift och taktila bilder.

För barn

Vi gör flera olika typer av barnböcker med taktila bilder. Till exempel för barn som ska lära sig läsa. Eller för en vuxen med synnedsättning som läser med ett seende barn, eller för en seende vuxen som läser med ett barn med synnedsättning. Vi har också de tre lästräningsspaketen Punktkassen, Punktväskan och Taktila bildlådan för barn som ska lära sig läsa taktilt. De innehåller övningar, bilder och taktila böcker. För barn mellan fem och tolv år finns också läseklubben Punktklubben.

Här når vi läsarna

- Syncentraler
- Folkbibliotek
- Högskola

Kunskap om tillgänglig läsning

Som kunskapscentrum är vårt uppdrag att samla och sprida kunskap om tillgänglig läsning. Det gör vi ofta i samverkan med andra aktörer i samhället. Till exempel bibliotek, skolor, universitet och högskolor, förlags- och mediebranschen och andra myndigheter.

Främjande till förmedlare

MTM har en lång tradition av att samarbeta med förmedlare av litteratur och nyheter. MTM:s bibliotekarier, pedagoger och andra experter på tillgängliga medier stöttar förmedlarna i att hjälpa låntagarna. Det gör vi genom föreläsningar, webinarier och konferenser. Vi deltar på mässor, tar fram informationsmaterial, nyhetsbrev och instruktionsfilmer. Vi ger också ut tidskrifterna Läsombudet och Vi punktskriftsläsare som vänder sig till läsombud inom omsorgen respektive punktskriftsläsare och personer som arbetar med taktil läsning.

Offentlig sektor

MTM främjar också tillgänglighet i hela den offentliga sektorn. Alla myndigheter ansvarar för att nå ut med nyheter och samhällsinformation. Flera lagar reglerar hur offentlig sektor ska arbeta med tillgänglighet för att offentlig service ska inkludera alla, däribland Förvaltningslagen och Lagen om tillgänglighet till digital offentlig service.

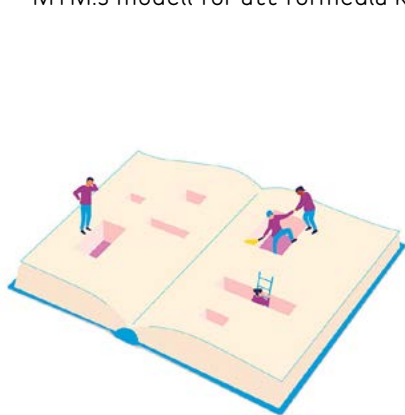
MTM tar fram vägledningar för hur myndigheter kan nå ut till fler med tillgänglig information. Vi samverkar i nätverk och lyfter gemensamma frågor om tillgänglighet via konferenser och publika samtal. Det är viktigt att alla som verkar i det offentliga känner till vilka rättigheter läsare har när det gäller tillgång till information i olika format. Det handlar till exempel om att alla invånare ska kunna deklarerar, ta del av vårdguiden eller söka föräldraledighet. Rätten till läsning är grundläggande i en fungerande demokrati.

Forskning

Vi tar fram egen forskning och användarundersökningar om tillgängliga medier och samlar och sprider även andras. Vi har nära samverkan med flera högskolor och universitet, samarbetar med forskare och deltar i olika nätverk. Varje år föreläser experter från MTM om tillgänglig läsning på högskolor och universitet. I MTM:s vetenskapliga råd vägleder och bidrar ledamöterna med egen forskning och med att bevaka och sprida forskning. Vi samverkar även med högskole- och universitetsstudenter från olika utbildningar som skriver examensarbeten.

MTM arbetar också för att nå ut till förmedlare via webbsändningar, som till exempel samtalsserien Angelägen forskning på Digiteket, en plattform för digital fortbildning och inspiration för bibliotekspersonal. Det är ett samarbete mellan MTM, Kungliga Biblioteket och Kulturrådet där forskare och medarbetare på bibliotek diskuterar frågor om läsning.

MTM:s modell för att förmedla kunskap:

1. Identifiera kunskapsluckor

2. Samla in kunskap

3. Sprida kunskap till våra målgrupper

Främja marknaden

Vi främjar tillgänglighet och universell utformning inom den kommersiella bok- och förlagsbranschen. Universell utformning är en princip för att skapa lösningar som fungerar för så många som möjligt redan från början. Lagkrav på tillgänglighet och förväntningar på universell utformning gäller både offentlig och privat sektor. Det här har fått större genomslag tack vare Lagen om vissa produkters och tjänsters tillgänglighet som träder i kraft i juni 2025. Den ställer krav på tillgänglighet på flera kommersiella produkter och tjänster, däribland e-boken. En e-bok behöver vara uppmärkt så att läsaren kan använda hjälpmedel för att få tillgång till innehållet, till exempel att få texten uppläst med hjälp av en skärm-läsare. Det ska också finnas valmöjligheter för läsaren när det gäller till exempel layout och navigering och det ska finnas information om bokens tillgänglighet.

Vi behöver arbeta tillsammans med privat sektor genom att tänka tillgänglighet i e-böcker. I vårt uppdrag att främja tillgängliga e-böcker skapar vi kontaktytor där vi bjuder in till diskussion och kunskapsförmedling. Vi arrangerar webinarier, konferenser och samtal, står i kontakt med bokbranschen via nyhetsbrev och deltar i viktiga sammanhang som Bokmässan och Bokbranschdagen.

Tillsyn

MTM blir ansvarig myndighet för tillsyn och marknadskontroll av e-böcker och programvara när Lagen om vissa produkters och tjänsters tillgänglighet träder i kraft 2025. Just nu pågår arbetet med att bygga upp tillsynsorganisationen och ta fram föreskrifter. MTM strävar efter att bedriva en effektiv tillsyn baserad på öppenhet, kvalitet och god framförhållning gentemot berörda aktörer.

Nämnder under MTM

Inom myndigheten finns två nämnder, Punktskriftsnämnden och Taltidningsnämnden. Taltidningsnämndens uppdrag är att förbättra tillgången till dagstidningar för personer med en funktionsnedsättning som gör att de har svårt att läsa en tryckt dagstidning. Nämnden arbetar för att få tidningsföretag att starta utgivning av taltidningar. De beslutar också om stöd till dagstidningar som ger ut en taltidning.

Punktskriftsnämndens uppdrag är att främja och utveckla taktil läsning och punktskrift som ett skriftspråk för synskadade. Nämnden tar även fram riktlinjer för den svenska punktskriften och arbetar för internationella samarbeten inom taktil läsning. Nämnden är rådgivande och ett stöd till MTM i frågor som rör punktskrift och taktil läsning.

Mer om oss

Besök gärna MTM:s webbplats **mtm.se** för att läsa mer om våra produkter och tjänster och få kunskap om tillgängliga medier.

Våra andra webbplatser är:

8 Sidor.se – vår lättlästa nyhetstidning

legimus.se – vårt digitala bibliotek

ll-förlaget.se – vårt lättlästa bokförlag

8 SIDOR
LEGIMUS
LL-FÖRLAGET

Ett samhälle där alla kan läsa på sina villkor

Att ge alla möjlighet att läsa är en viktig grund i ett jämlikt och demokratiskt samhälle. Därför behövs MTM. Vi arbetar för att alla ska ha tillgång till litteratur, samhällsinformation och nyheter, oavsett läsförmåga eller funktionsnedsättning. I den här skriften berättar vi om hur vi arbetar för att fler ska få läsa på det sätt som passar dem.

